

quisme estès als principals dialectes d'Itàlia, en venecià des de 1536 (i fins a Dalmàcia, Grècia i Turquia), i en el fons més antic i hereditari de la llengua en el S. XIII en llengua d'oc i en català des de mitjan S. xv. ¿Es podria pensar, en canvi, en una etimologia aràbiga? No tinc nota que la idea s'hagi formulat en ferm; però ho fa sospitar la persistència amb què dos respectables arabistes pretenen, per dir-ho així, fer-nos-en acceptar a viva força la presència en una font hispano-aràbiga. Es tractaria d'una exclamació *siya* en una *muwāṣṣaha* d'Abensaid, S. XII, segons una interpretació ben poc convincent que en dona García Gómez (*Al-And.* xxxvi, 1971-3, 68), de caràcter amatori (homosexual) en què un minyó exclamaria *siya* (o *siyo* igual es podria interpretar) suposant que la lliçó estigués en conjunt ben establerta, que no és pas el cas; però com que de tota manera només s'hi parlaria de nedar (fins si ell ho entengués bé) i no pas de navegació ni de cap barca, això sempre restaria incert; però l'incert esdevé inadmissible perquè hi ha dues alternatives més òbvies: el mot romànic *zio* 'oncle' (italià *zio*, bearn. *siaa*), tenint en compte que el mot va acompanyant el mot *amm* 'oncle', que n'és el sinònim aràbic; i d'altra banda l'hispano-àrab *ṣiāb* «gritar con gemido» (*PAlc.*, 264b37). Tractant-se d'homosexuals tant podria tractar-lo de 'tia' com de «tíou»; l'argument d'una rima que dona ell és ambivalent (i més aviat afavoriria l'esmena *musí* que primer volia fer-hi Ga. Gómez). Fins i tot si no fos així, el que resulta evident, en el millor dels casos, és que tot el passatge presenta un text molt discutible, i que per tant és impossible usar-lo per antedatar un mot en diversos segles i posar-lo en un ambient lingüístic (l'àrab-mossàrab d'Andalusia) on encara no s'ha trobat. Podem, doncs, rebutjar del tot aquest intent.

Tanmateix tenim dret a pensar encara en una etimologia aràbiga. Estrany del tot a aquesta llengua ja he dit que no ho és, si bé la forma magrebina *siyar* per la seva *-r* ja es revela com a romanisme. Però en l'àrab atlàntic de Rabat diuen avui *siṣa* «culer, scier, ramer en arriera» (Brunot) i ací ja no hi ha aquella elemental raó morfològica. Ara bé una arrel *ṣyḥ* «clamar» (*RMa.*, 294) és realment aràbiga; i d'ací prové en l'àrab granadí *ṣiāb* «grito», 264b27; *ṣayha*, *cayhāt* 258, *niṣayāb* «gritar con gemido». *Vogar* segons la demostració de Spitzer (que avui acceptem crec tots) ve del ll. VOCARE 'criar, donar una veu' al·ludint al crit de la xurma quan rema. ¿Per què declarariem, doncs, impossible que *ciar* vingui d'aquesta altra forma de cridar, amb mot aràbic, ja no llatí? Reconeguem que no fóra absurd. Mes hem de reconèixer, però, encara, que un arabisme tan poc documentat en àrab per a un mot general en totes les llengües romàniques del Sud, i ja de sentit molt evolucionat en el cor d'Occitània a mj. S. XIII, és poc versemblant; i admetre també que un crit de la xurma o d'un remer no es veu per què havia de servir per batejar, enfront del vogar, una forma de remar tan lenta, cautelosa i especial.

Continua semblant-me possible, acceptable, i en un

bon grau convincent la idea que vaig proposar en el DCEC: derivar-ho de *cia* 'os de l'anca', provinent del grec *ισχία*, *-ῶν*.⁴ Qui ho hagi observat o fet (com jo mateix força vegades quan era jove) sap que el qui *cia* ha de fer inclinacions profundes, tirant fortament les natges i anques cap enrere; i, encara que en tot exercici de rem sigui important l'esforç descabdellat per les anques i flancs, és indubtable que el remador avesat mou molt menys aquesta part del cos quan voga normalment que quan *cia*. L'oposició consonàntica entre port.-cast.-cat. *ciar*, it. *sciare* i calabr. *siare*, paral·lela a l'existent entre port.-cast.-cat. *ciàtica*, it. *sciatica*, calabr. *siàtica*, prestaria suport a la idea. I si s'allega que *cia* ISCHIA no és un mot general en romànic, podríem contestar que ací es tracta d'un mot dels remers mediterranis del Baix Imperi o de l'Alta Edat Mitjana, format potser quan aquest hellenisme del petits metges bizantins (aquells *Chirones* del baix Imperi i temps visigòtics) havien posat en circulació més gregueries que les que en definitiva es vagin conservar.

DERIV.: *Cia* 'acte de ciar' (BDC XII, 4; XIV, 68).

CPT.: *Ciavoga* [-b- Lab. 1839].

¹ Encara que aquesta *e* es fa notar (i més quan Moraes esmenta una variant *ceyar*), ja per aquest temps en portuguès i galleg *éa* solia passar a *ia*, i per tant no és xocant suposar aquí una ultracorreció. — ² Un altre testimoni italià de *siare*, 1558. Jal tracta del nostre mot en els articles *scie*, *sia*, *siare*, *zia*, declarant-lo d'origen desconegut. — ³ Car en un altre text medieval anònim *no-m sei d'amar* ha de tenir el mateix sentit; però crec que ací la desinència la *-i* és la de la 1.ª persona del present, i l'infinitiu seria *sear* i no pas *sciare*, com suggereix Appel. Levy compara amb el defínes *sià* «remuer, mouvoir» (*TdF*). Interessa aquesta variant amb *-e*.

⁴ A través del ll. *ischia*, *-orum*, 'ossos de les anques', ll. vg. i b. ll. *scia*; cat. *cia* [Lab. 1839], cast. *cia* [1495], etc., veg. DCEC, s. v. (1, 785). D'ací el derivat savi *ciàtic*, *ciàtica* [c. 1400, *Llibre de Tres*; entre les malalties *ciàtica*, *DTo.*, 1640, i ja OPou «*sciatica*: ischias, -adis», *ThPu.*, p. 238, entre *hidropesia* i *reumatisme*].

CIAT, 'involucre en forma de copa', pres del gr. *κύαθος* 'espècie de copa'. *Ciateàcies*. *Ciatiforme*.

Ciàtic, *ciàtica*, V. *cia* (CIAR) *Ciavoga*, V. *ciar*

+CIBERNÈTIC, -+ÈTICA, pres del gr. *κυβερνητικός*, *-ητική*, 'relatiu al pilot', 'art de pilotar o dur l'arjau' (derivat de *κυβερνάω* 'jo porto el timó' 'jo governo', i *κυβερνήτης* 'timoner'). □ 1.ª doc.: *cibernètica* en el sentit de 'art de governar políticament' [Lab. 1839; *SLitCosta*], acc. usada i calcada de Plató; en la de la tècnica de «governar» [?] màquines, tan preconitzada des de c. 1945, no encara en els nostres diccs. del S. xx [elles sí que ens governaran].

Ciboll, *cibolla*, *cibollar*, V. *ceba* *Cicadàcia*, *cicà-*